

Харченко І.І.

доктор педагогічних наук,
професор кафедри державно-правових
дисциплін та українознавства,
Сумський національний аграрний університет
ORCID 0000-0001-8190-4607

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК ІНСТРУМЕНТ НАУКОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У контексті сучасної трансформації вищої освіти та глобалізації наукового простору проблема формування культури академічного мовлення здобувачів освіти набуває особливої гостроти. Академічне письмо сьогодні перестає бути суто технічною навичкою правильного оформлення тексту; воно стає стратегічним фундаментом для наукової та професійної соціалізації особистості. Актуальність цього питання зумовлена тим, що здатність фахівця чітко, аргументовано та етично репрезентувати результати своєї інтелектуальної праці є визначальним чинником його конкурентоспроможності. Для студентів нефілологічних спеціальностей — аграріїв, юристів, економістів — опанування академічного письма стає засобом адаптації до складних вимог професійного дискурсу, де кожне твердження має бути доведеним, а думка — структурно впорядкованою. Таким чином, письмовий текст виступає не лише як носій інформації, а й як простір, де молодий дослідник вибудовує власну професійну ідентичність, засвоюючи етику та стандарти наукової спільноти.

У науковому дискурсі питання розвитку академічної грамотності посідає чільне місце. Зокрема, С. Шестакова доводить ефективність упровадження компетентнісної парадигми для вдосконалення культури письма у вітчизняному освітньому просторі [4]. Своєю чергою, Т. Левченко та Л. Шимченко визначають здатність до академічного письма як невід'ємну складову якісної фахової підготовки сучасного студента [1]. На вагомості когнітивної функції письмової діяльності та її впливі на інтелектуальний розвиток особистості наголошує Н.

Степанець [3]. Окрему увагу специфіці опанування наукового стилю мовлення майбутніми фахівцями нефілологічних напрямів приділяє А. Кісельова, аналізуючи ключові чинники цього процесу [2]. Ці вчені одностайні в тому, що академічне письмо є дієвим інструментом розвитку критичного мислення та когнітивної автономії студента.

Основним концептуальним положенням дослідження є твердження, що соціалізація через письмо відбувається через поступове занурення здобувача освіти у «мову» його майбутнього фаху. Академічне письмо базується на принципах об'єктивності, відмови від емоційної оцінності та суворой логічної послідовності. Для студента це означає необхідність трансформації власного мислення: від простого переказу фактів до їх глибокого аналізу та синтезу. У процесі написання наукових текстів — тези конференції, анотація чи аналітичний звіт — студент навчається діяти за міжнародним стандартом IMRAD (Introduction, Methods, Results, and Discussion), що структурує інтелектуальний пошук. Це дозволяє майбутньому фахівцю позбутися хаотичності викладу та вибудувати чітку траєкторію аргументації, де кожна теза підкріплена верифікованими даними.

Практичний аспект формування цих навичок вимагає відмови від традиційного підходу на користь активних навчальних стратегій. Найбільш ефективною виявляється модель, за якої навчання відбувається на базі автентичних професійно орієнтованих текстів. Першим етапом є аналітична деконструкція наукових праць, де студенти вивчають архітектоніку тексту, виокремлюють ключові поняття та аналізують логічні зв'язки між розділами. Це допомагає зрозуміти, як автор вибудовує діалог із читачем. Другим важливим етапом є засвоєння академічного вокабуляру та спеціалізованих кліше-конструкцій. Використання сталих моделей на кшталт «об'єктом дослідження обрано...», «аналіз джерельної бази свідчить про...», «виходячи з отриманих результатів, доведено...» дозволяє студенту зняти психологічний бар'єр перед написанням складного тексту та забезпечує стилістичну чистоту роботи.

Особлива увага в практичній підготовці приділяється навичці перефразування та синтезу інформації. Уміння передати чужу ідею власними словами, зберігши точність змісту, є критично важливим для запобігання академічному плагіату. Студенти вчаться працювати з декількома джерелами одночасно, порівнюючи різні погляди на одну проблему та формулюючи власну аргументовану позицію. Це розвиває інтелектуальну чесність та повагу до чужої наукової власності, що є невід'ємною частиною професійної етики. Досвід впровадження таких методик у Сумському національному аграрному університеті показав, що систематичне використання фахових письмових вправ підвищує якість студентських робіт майже вдвічі, роблячи їх більш професійними та змістовними.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що академічне письмо є фундаментом, на якому будується сучасна вища освіта. Воно не лише сприяє успішному навчанню, а й готує студента до життя в інформаційному суспільстві, де вміння працювати з текстом є базовою вимогою. Соціалізація через письмо забезпечує перехід від статусу «здобувача освіти» до статусу «дослідника», здатного до самостійного генерування знань. Інтеграція академічного письма в освітній процес має бути не епізодичною, а наскрізною, охоплюючи всі роки навчання. Це дозволить виховати нове покоління фахівців, які володіють культурою слова, поважають наукові традиції та готові до відкритого діалогу у світовому інтелектуальному середовищі. Подальші перспективи розвитку цього напрямку лежать у площині використання сучасних цифрових платформ та інструментів штучного інтелекту для вдосконалення академічного стилю та перевірки логічної цілісності текстів.

Список літератури

1. Левченко Т. М., Шимченко Л. А. Академічне письмо як компонент професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 2. С. 101-106. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.14>

2. Кісельова А. А. Основні аспекти опанування академічного письма здобувачами освіти нефілологічних спеціальностей. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2024 № 70. С. 23-26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.70.5>

3. Степанець Н. О. Академічне письмо як інструмент когнітивної автономії студента. Академічні візії. 2025. № 47. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18523627>

4. Шестакова С. О. Компетентнісний підхід до розвитку академічного письма у вищій освіті України. Академічні візії. 2025. № 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17673750>